

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ İLMİ EDEBİ MESLEKİ AYLIK DERGİ

Cilt : XII Sayı : 1
OCAK — ŞUBAT 1973

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

EY İMAN EDENLER, İÇKİ KUMAR, (TAP-
MAYA MAHSUS) DİKİLİ TAŞLAR, FAL
OKLARI ANCAK ŞEYTANIN AMELİNDEN
BİRER MURDARDIR. ONUN İÇİN BUN-
(LAR)DAN KAÇININ Kİ MURÂDINIZA
ERESİNİZ.

ŞEYTAN, İÇKİDE VE KUMARDA ANCAK
ARANIZA DÜŞMANLIK VE KİN DÜŞÜR-
MEK, SİZİ ALLAH'I ANMAKTAN VE NA-
MAZDAN ALIKOYMAK İSTER. ARTIK SİZ
(HEPİNİZ) VAZGEÇTİNİZ DEĞİL Mİ?

Mâide : 90 - 91

İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşlerini
Fiiilen İdare Eden Sorumlu Müdür
M. SAİM YEPREM
Diyanet İşleri Başkanlığı
Derleme ve Yayın Müdürü

Müsibetlere ve Kederlere Karşı Kur'an'dan ve Peygamberin Sözlerinden Metanet Reçeteleri

Mehmet SOFUOĞLU
İst. Yüksek. İslâm Enstitüsü
Öğretim Üyesi

Dünyaya gelen herkes doğumundan ölümüne kadar geçecek hayat süresi içinde çeşitli acılara, dertlere, kederlere, musibetlere uğrayabilir. Hayat yolu bazan gamlı, kederli, sıkıntılı ve musibetli olabilir. Musibetler insanı şaşırtır, maddeten olduğu gibi ma'nen de çökertip öldürebilir. Acılar, musibetler, böyle şaşırtıp öldürdüğü gibi şiddetli sevinçler, ferahlanmalar, tatlı başarılar ve bahtiyarlıklar da insanı şaşırtıp perişan edebilir. Fakat bunların her ikisinin de yani acı musibetlerin de tatlı sevinçlerin de Allah'ın kullara takdir eylediği birer imtihan sebebi olduğu bilinince bunların şiddet ve darbelerine karşı sabr ve tahammül artar, insan yolunu şaşırp perişan olmaz. Dünya hayatının zaten fânî, geçici, bu hayatla ilgili acılar ve musibetlerin de fânî ve geçici olduğunu bilir. Mühim olan hususun maddî acılar ve musibetlerle rûhî ve ebedî hayatı acılı ve musibetli kılmamak olduğunu idrak eder.

Allah Mü'min kullarına musibetlerle sarsılıp perişen olmamayı, sevinç sebepleriyle de aşırı ferahlanmamayı öğütleyip, bu iki hal karşısında gidilecek doğru yolu göstermiştir. Kur'an-ı Kerîm'deki bu eskimez öğütlerden bir kaçını ile Peygamberin gamları sevinçlere, dertleri devâlara, acıları tatlılıklara tedbîl edecek tesellî reçetelerinden bir kaçını burada yazıyorum: Bundan maksad acılara, gamlara, musibetlere maruz kalan imanlı gönüllerin bu İlâhî ve Nebvî devâlarla en emîn şekilde tesellî bulmaları, geçici dünya acılarını te'sîrsiz kılmalarıdır. Çünkü hiç bir gamlıya, hiçbir acılıya ve hiçbir musibetzedeye Allah ve Peygamberinin sözlerinden daha şifalı, daha tesellî edici bir devâ ve tesellî sebebi yoktur :

الْبِذْكُ وَاللَّهُ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ

«Haberiniz olsun ki, kalbler ancak Allah'ı anmak ile mutmain olurlar» (er-Ra'd 28).

Evet başkasıyla değil ancak Allah'ın zikriyle kalbler mutmain olur. Gönüllerin ızdırabı sükûn bulur, yatıştır. Zîrâ mebde' ve meâd ancak Allah'a varır ve bütün sebepler Allah'a istinad eder. Mümkinatın ihtimaller silsilesi Allah'da kesilir. Allah mâfevki ve mâverâsı olmayan, tenâhî ve mikdardan münezze olan kebîru müteâl olduğundan gerek vücudda gerek vicdanda ondan ilerisi yoktur ki fazla bir kalbî harekete imkân ve ihtimal bulunsun. Allah deyince fikirler araştırma gâyesine ermiş, mantıklar durmuş, bütün hissiyat, bütün ümidler, korkular son merciiine dayanmış bulunur... (Hakk Dîni IV 2981-2985).

...وَلَنْبَلُوَكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ
وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا
لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ ﴿١٥٦﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

Andolsun sizi biraz korku, açlık, mallardan, canlardan ve mahsûllerden yana eksiltme ile imtihan edeceğiz. Sabredenlere müjdele! ki onlar, kendilerine bir musîbet geldiği zaman : Biz Allah'ınız ve biz ancak O'nu dönücüleriz diyenlerdir. Onlar, Rabblarından mağfiretler ve rahmet hep onların üzerindedir ve doğru yola erdirilenler onların tâ kendileridir: (el-Bakara 155-157).

Kendilerine bir musîbet isâbet ettiği vakit yani

كُلُّ شَيْءٍ يُؤْذِي الْمُؤْمِنَ فَهُوَ لَهُ مُصِيبَةٌ = Mü'mine ezâ ve

recek her şey ona bir musîbettir» hadîsi mûcibince ezâ verecek herhangi bir zarara uğradıkları zaman İNNÂ LİLLÂHÎ VE İNNÂ İLEYHÎ RACİÜN : Biz herhalde Allah'ınız ve behemehal O'na dönüp varacağız derler» ve böyle demekle Allah'a teslimiyet arzı ile mütesellî olarak sabrederler ve bunu yalnız lisânen değil, hilkatın gâyesini düşünerek bütün kal bile söylerler, «İNNÂ LİLLÂHÎ : Biz Allah'ınız» demekle mallar ve nefisler, her şeyi Allah'a teslim ve Allah Teâlânın milki olan her şeyde hatta can ve bedenlerimizde bile istediği gibi tasarrufa hakkı olduğunu; acı tatlı onun hiçbir tasarrufuna i'tiraz câiz olmayacağını i'tiraf ile İlâhî tasarruflara, kaza ve kadere rizâyı izhar vardır ki, bu makam pek büyük bir makamdır. Bu makamı elde eden nefse nefs-i râdiye tâbîr olunur... (Hakk Dîni I, 548-553).

«Allah'ın olmak ve Allah'a rücû etmek zevkine erişebilecek hiçbir zevk ve hiç bir tesellî yoktur. Ve likâullahın fevkiinde ni'met ve ulviyyet mütasavver olamayacağı için bununla telâfi olunamayacak, unutulmayacak hiçbir zayıat, hiç bir ızdırab, hiçbir musîbet olamaz.»

(Hakk Dîni IV, 2967).

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ
أَنْ نَبْرَاهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٠١﴾ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا
بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٠٢﴾

Ne arzda ne de nefislerinizde bir musîbet başa gelmez ki biz onu fiile çıkarmazdan evvel bir kitabda yazılmış olmasın, şüphesiz bu Allah'a göre

kolaydır. Şunun için ki kaybettiğinize tasalanmayasınız, ve size verdiğiyle de ferahlanmayasınız. Allah çok böbürlenen her kibirliyi sevmez (el-Hadî 22-23).

Tefsir Özeti :

Ne arzda ne de nefislerinizde hiçbir musîbet isâbet etmez ki her halde bir kitabta yazılı olmasın. Musîbet hedefine isâbet eden mermi gibi insana şiddetle dokunan hâdise ve felâkettir... Tatlı muvaffakiyetler Allah'ın fadlı olduğu gibi bütün musîbetler de Allah'ın ezeli ilminde levhu mahfûzda ya-

zılmış bir takdîridir. Öyle ki (مِنْ قَبْلِ أَنْ يَبْرَأَهَا) o arz veya o nefisler veya o müsîbet yaratmamızdan, vücûda getirmemizden evvel yazmışızdır. O nasıl mümkün olur denilmesin.

(إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ) Zira o Allah'a göre kolaydır. Çünkü Allah madde ve müddetten müstağnîdir. O halde mukadder olan müsîbetten ise kaçınmakla kurtulunmaz. O yazılmış ise yalnız müsâbakaya girişenlere değil, kaçanlara veya oturub zevk ve rahatına bakanlara dahi gelir çatar. Bu hususta öyle i'tikad etmeli ve o yolda hareket eylemelidir. Musîbetlere karşı böyle kadere itikadın kalbe kuvvet ve metânet vermek, gerek acı ve gerek tatlı hâdiseler karşısında sarsılmamak fâidesi vardır. Bu böyle beyan buyruluyor :

(لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ) O yazı şu hikmet içindir ki kaybettiğimiz dünya ni'metlerine gam yemeyesiniz, yerinmiyesiniz. Allah'ın takdiri böyle imiş diye mütesellî olup metânetinizi muhafaza edesiniz. (

وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ve size verdiğiyle de güvenib ferahlanmayasınız.

« هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي الْأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ » : Bu Rabbimin

fadlındandır. Şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim, beni imtihan ettiği içindir...» -en-Neml 40- diye sonunu düşünesiniz. Zîrâ hepsinin mukadder, yazılı olduğuna imânı olan ve kalbleri Allah'ın zikrine ve inen hakka huşû' duygusunu besleyen kimseler Allah'ın vukûât ile tebeyyün eden acı, tatlı kaza ve kaderinin tecelliyatı karşısında hasbelbeşeriyye müteessir ve mütehasis olsa da kendini şaşırılmaz. Kendini ne gamın ızdırabına ne de sevincin gurur ve heyecânına kaptırmaz. Hepsinin Hakk'dan indigini ve nice gizli hikmetleri bulunduğunu bilerek her iki halde de gönlünü Allah'ın mağfiret ve ridvanı neş'esine bağlayıp huşû' ve rızâ hisleriyle vazifesine bakar...» (Hakk Dîni IV, 4754-4755).

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ تَصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ مَا أَعْرَضَ اللَّهُ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ ﴿١﴾ اللَّهُمَّ اجْرِنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا إِلَّا أَخْلَفَ اللَّهُ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا ﴿٢﴾»

Ummu Seleme (R.A.) dedi ki: «Rasûlullah (S.A.S.) den işittim şöyle buyuruyordu: «Kendisine bir musîbet dokunan herhangi bir müslüman Allah'ın emrettiği: İNNÂ LİLLÂHİ VE İNNÂ İLEYHİ RACİÛN = Biz Allah'ımız. Ve bizler ancak O'na dönücüleriz -el-Bakâra 156- âyetini okur ve: ALLAHUMME U'CURNÎ Fİ MUSİBETİ VE AHLİF Lİ HAYREN MİN HÂ = Yâ Allah musîbetimde bana ecir ihsan eyle ve benim için ondan daha hayırlısını bedel kıl» derse, Allah kendisine muhakkak ondan daha hayırlısını bedel kılacaktır.»

(Müslim, Cenâiz, bâbu mâ yukâlu inde'l-musîbeti.

Müslim Tercemesi III, 92-94, Musîbet sırasında söylenecek söz bâbı.)

عَنْ ابْنِ سَفِينَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ سَلَمَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ تَصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ ﴿١﴾ اللَّهُمَّ اجْرِنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا إِلَّا آجَرَهُ اللَّهُ فِي مُصِيبَتِهِ وَأَخْلَفَ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا ﴿٢﴾»

... Peygamber (S.A.S.) in zevcesi Ummu Seleme der ki; Rasûlullah'dan işittim şöyle buyuruyordu: «Kendisine bir musîbet dokunan herhangi bir kul İNNÂ LİLLÂHİ VE İNNÂ İLEYHİ RACİÛN: Biz Allah'ın mülküyüz ve muhakkak O'na dönücüleriz -el-Bakara 156- âyetini söyler ve: Ey Allah'ım musîbetimde bana ecir ihsan et ve musîbetime mukâbil daha hayırlısını bedel kıl, derse Allah musîbetinde ona muhakkak ecir ihsan eder ve (zararına bedel olarak) kendisine ondan daha hayırlısını verir.»

(Müslim, Cenâiz, bâbu mâ yukâlu inde'l-musîbeti.

Müslim Tercemesi II, 92-94, Musîbet sırasında söylenecek söz bâbı.)

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « مَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنْ شَوْكَةٍ فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً أَوْ حَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ »

Abdullah'dan... sonra Rasûlullah (S.A.S.) şöyle buyurdu: «Kendisine hastalık ve daha başka nevi'den herhangi bir ezâ isâbet eden hiç bir müslüman yoktur ki Allah bu ezâ sebebiyle onun günahlarını, ağacın kendi yapraklarını dökmesi gibi döker olmasın».

(Müslim, el-birr ve's-sıla... bâbu sevâb'i-lmu'mini fi mâ yusibuhû.

Müslim Tercemesi VIII, 38 - 45 «2571»; Hastalık, hüznün yahut buna benzer musibetlerde, hatta ayağına batan bir dikende bile mü'minin sevaba nâil olacağı bâbı.)

عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ دَخَلَ شَبَابٌ مِنْ قُرَيْشٍ عَلَى عَائِشَةَ وَهِيَ بِنْتِي وَهُمْ يَضْحَكُونَ فَقَالَتْ : مَا يَضْحَكُكُمْ ؟ قَالُوا فُلَانٌ خَرَّ عَلَى طَنْبِ فُسْطَاطٍ فَكَادَتْ عُقَّةُ أَوْ عَيْنُهُ أَنْ تَذْهَبَ فَقَالَتْ : لَا تَضْحَكُوا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : « مَا مِنْ مُسْلِمٍ لَسَّ شَوْكَةً فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُجِّتْ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ »

Esved şöyle dedi: Âişe (R.A.) Mina'da bulunduğu sırada yanına Kureyş ten bir takım gençler girdi. Gençler güler halde idiler. Âişe :

— Sizleri güldüren nedir? diye sordu. Gençler :

— Fulan kimse çadırın ipi üzerine düşüb kapandı. Boynunun yahut gözünün gitmesine az kaldı dediler. Bunun üzerine Âişe şöyle dedi.

— Sizler (böyle bir musibete) gülmeyiniz. Çünkü ben Rasûlullah (S.A.S.) den işittim, O şöyle buyuruyordu :

«Kendisine bir diken yahut ondan daha küçük bir şey batırılan hiçbir müslüman yoktur ki, bir dikene mukabil onun lehine bir derece yazılmasın ve yine bu bir dikene mukâbil kendisinden bir hatie (günah) silinib mahvedilmesin».

(Müslim, el-Birr ve's-sıla...

Müslim Tercemesi VIII, 40 - 46 «2572».)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ: ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَدَى مِنْ فَرَضٍ فَمَا سِوَاهُ إِلَّا حَطَّ اللَّهُ بِهِ سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحَطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَاهَا »

Âişe dedi ki, Rasûlullah (S.A.S.) şöyle buyurdu: «Mü'mine dikenden ve daha küçük nevi'den herhangi bir şey isâbet ederse Allah muhakkak bu musîbete mukâbil o mü'mini bir dereceye yükseltir, yahutta ondan bu musîbete karşılık bir günahı indirir».

(Müslim, el-irr ve's-sıla...)

Müslim Tercemesi VIII, 40 «47 (—)»

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « مَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنْ وَصَبٍ وَلَا نَصَبٍ وَلَا سَقَمٍ وَلَا حَزَنٍ حَتَّى الْهَمِّ يَهْمُهُ إِلَّا كُفِّرَ بِهِ مِنْ سَيِّئَاتِهِ »

Ebû Saîd Hudrî (R.A.) ile Ebû Hureyre (R.A.) ikisi de Rasûlullah'dan şöyle buyururken işitmişlerdir :

«Mü'min olan kimseye ağrı, yorgunluk, hastalık, keder hatta kendisini bunaltan bir iç sıkıntısına varıncaya kadar herhangi fena bir şey isâbet etmez ki buna karşılık kendi günahlarından bir kısmı keffâret olunmasın».

(Müslim, el-Birr ve's-sıla... bâbu sevâbi'l-Mu'mini fi mâ yusîbuhû...)

Müslim, Tercemesi, VIII, 42-52 (2573).